

Til kirkeordførere

Den mail, som jeg sendte i går, indeholdt desværre ikke de synspunkter om regeringens aktuelle indgreb i folkekirkens forhold, som jeg omtalte. De er nu nedenstående.

Det er en mulighed at anse regeringens indgreb for et så alvorligt forhold, at det fortjener bestræbelser på at udsætte lovens virkning til efter et afholdt folketingsvalg. Da indgrebet vedrører kravet til kirken om medvirken og ikke loven som sådan, kunne bestræbelserne måske hidføre, at regeringen opgiver det grundlovsstridige indgreb i folkekirkens indre anliggender, således at loven i øvrigt kan gennemføres. Det drejer sig om, hvorvidt den verdslige stat skal blande sig i og bestemme over kirkens trosforhold.

Venlig hilsen

Jens Smedegaard Andersen
fhv. dommer
33132588
ljsa@get2net.dk

Begrebet trosfrihed - også grundlovens - betyder først og fremmest frihed fra den verdslige stats indgreb i retten til fri religiøs overbevisning og frihed til at samles i fællesskaber herom.

Når regering/kirkeminister og folketing nu er undervejs med krav til folkekirken om udarbejdelse af ritualer med et forudsat indhold, så er det et eksempel på et sådant indgreb i trosfriheden, hvor indgrebet tillige indeholder, at den verdslige statsmagt ikke anerkender, at folkekirken er et trossamfund - et kristent fællesskab. At indgrebet indeholder det forbehold, kirkens præster hver for sig personligt kan kræve sig fritaget for medvirken ved vielse af homoseksuelle, fjerner ikke den realitet, at kirken bindes af den verdslige stats beslutning om, at vielse af homoseksuelle er og skal være forenelig med den kristne tro, som folkekirken skal beskæftige sig med.

Hvis folkekirken adlyder ordren ved, at biskopperne udarbejder ritualer, har folkekirken accepteret den verdslige myndigheds forudsætning om retten til nu, og det vil selvfølgelig også gælde i fremtiden, at kunne fastlægge indholdet af den kristne tro, som folkekirken skal beskæftige sig med. Kun fantasien sætter grænser for, hvilke indgreb, der kan forventes i fremtiden.

For så vidt er det kun tilfældigt, at indgrebet denne gang vedrører kirkens medvirken til vielse af homoseksuelle. Der er uenighed i kirken om, hvorvidt sådan medvirken er forenelig med den luthersk-evangeliske lære, og det er derfor et trosspørgsmål, der henhører under den trosfrihed, som et trossamfund nyder godt af.

Denne interne uenighed kan det være vanskeligt nok for folkekirken at håndtere, men den verdslige stats indgriben i sig selv med afgørelse af, hvordan kirkens løsning på dette spørgsmål skal være, er dog i sig selv et langt større problem for kirken, fordi indgrebet fjerner dens troværdighed som trossamfund – som kristent fællesskab. På sigt vil det være ødelæggende for folkekirken.

På kortere sigt vil de lokale kristne fællesskaber i menighederne kunne leve videre, indtil det går op for borgerne, at den verdslige statsmyndighed dikterer troens indhold, og at kirkens ledere accepterer dette. Evnen til at være kristne fællesskaber vil efterhånden forsvinde, når de ikke længere kan opretholde illusionen om, at fællesskabet, forkyndelsen og den missionerende virksomhed i sidste ende er et trosanliggende, mens verdslige hensyn træder i forgrunden frem for kirkens evne til troværdigt at søge at opretholde og udbrede den kristne tro. Hvorfra skal det lokale arbejde skaffe engagerede medarbejdere under sådanne vilkår?

Det har ikke vakt tilstrækkelig opmærksomhed, at statens krav til kirken i virkeligheden rummer to problemer, hvor indgrebet i sig selv er det ene, som bør behandles ud fra overvejelser om forholdet mellem kirke og stat, mens det andet om kirkens eventuelle medvirken til vielse af

homoseksuelle beror på helt andre overvejelser. Regeringen har blandet problemerne sammen og derved opnået, at en positiv holdning til homoseksuelle i brede kredse i befolkningen bliver en løftestang til at fastslå den ændring i forholdet mellem stat og kirke, hvor kirken for fremtiden vil blive anset for en underordnet del af den statslige forvaltning.

Retten til indgreb vil for eksempel generelt set få meget alvorlige følger, når kirkeministeren gennemfører en allerede planlagt udredning af kirkens forhold med henblik på måske at regulere nogle områder i forholdet mellem stat og kirke. Udredningen og dens konsekvenser vil blive præget af den opfattelse, at kirken er en del af den statslige forvaltning, der ikke kræver særlig hensyntagen. Ved tilrettelæggelsen af kirkens forhold efter en udredning og senere, vil der være stor forskel på, om det sker efter hensyn til forvaltningsinteresser, eller det sker efter de interesser, der er knyttet til et trosfællesskab.

At det i visse juridisk-faglige kredse hævdes, at folkekirken er en del af statsforvaltningen, er ikke uforeneligt med, at folketing og regering/kirkeminister efter grundloven er udelukket fra at gribe ind i kirkens trosanliggender, og det udelukker heller ikke, at folketing og regering/kirkeminister ifølge grundloven har pligt til at tage særlige hensyn til folkekirken, som ikke skal tages i forhold til forvaltningsorganer.

Tværtimod.

Hvorfor er folkekirken den eneste institution foruden kongen/regeringen, folketinget og domstolene, der udtrykkeligt nævnes i grundloven og altså adskilt fra de andre? Hvorfor anføre i grundloven, at staten skal støtte kirken - hvis den ikke var noget særligt? Hvorfor anføre, at kirken skal have en "forfatning" i modsætning til afvigende trossamfund, hvis forhold ordnes ved lov? Sprogligt taler intet for en holdbar konstatering af, at folkekirken ikke efter grundlovens formulering er institution med en ganske særlig status, der i det mindste i trosanliggender er ligeså beskyttet af grundloven som andre trossamfund.

Grundlovens tilblivelse i 1849 rummer intet, der antyder, at grundlovgiverne har forestillet sig, at regeringen fra tid til anden skulle kunne gribe ind i kirkens forhold - tværtimod foreskriver grundloven en "forfatning", som kun kan forstås som en stabil ordening med henblik på, at kirken skal ordne egne indre anliggender, og slet ikke en ordening, hvor staten kan gribe ind, når det passer den. At kirken ikke har fået nogen forfatning har ikke haft nogen betydning, fordi folketing og regering hidtil ikke har blandet sig i kirkens trosanliggender.

Med regeringens aktuelle indgreb skal borgerne dog tilsyneladende ikke regne med grundlovens beskyttelse af deres kirke, der vil være underlagt skiftende verdslige opfattelser også af troens indhold, medmindre biskopperne træder i karakter og på folkekirkens vegne afviser at medvirke til fremme af den verdslige stats indgreb, hvilket ikke forhindrer deres medvirken til internt i kirken at søge en løsning, som på en eller anden måde imødekommer ønsker om at tage hensyn til de homoseksuelles selvfølkelige adgang til at være en værdifuld del af folkekirkens fællesskab.

Herved opnås, at kirken uden statens indblanding i trosanliggender får mulighed for selv at finde en løsning. Sådan som kirken fik, da folketinget i 1948 gjorde det muligt, at kirken efter egen bestemmelse kunne, men ikke skulle, ansætte kvindelige præster.

At regeringens og kirkeministerens aktuelle krav til kirken er et bevidst indgreb i kirkens indre anliggender - trosanliggender - følger af, at det står den verdslige stat frit for at afskaffe folkekirkens medvirken til, at ægteskabslovens verdslige regler bliver gældende mellem to personer, der ønsker, at dette skal være tilfældet for deres vedkommende.